

A múltbeli válságoknál kevésbé hatott a koronavírus-járvány a gyermekvállalásra Magyarországon

A tapasztalatok alapján a gazdasági-társadalmi válságok kedvezőtlen hatást gyakorolnak a gyermekvállalásra. A koronavírus-járvány ezzel összhangban rövid távon negatívan érintette az európai országokban a születésszámot: a 2020 decembere és 2021. február közötti időszakban a születések száma általános mérséklődést mutatott. A koronavírus-járvány megjelenése hazánkban is érezte hatását a születési adatokon, de Magyarországon összességében kevésbé hatott a koronavírus-járvány első hulláma a gyermekvállalásra. Magyarországon idén augusztusig mindössze 0,9 százalékkal esett vissza a születések száma 2020 első nyolc hónapjához képest, sőt 2019-hez viszonyítva érdemi növekedést regisztrálhattunk, valamint a világgazdasági válság következményeivel ellentétben ezúttal a teljes termékenységi arány mutatója sem esett vissza. A gazdaság gyors visszapattanása, illetve a bőkezű és bővülő családtámogatási intézkedések egyaránt hozzájárulhattak a hazai születésszám dinamikus helyreállításához.

A járványok kedvezőtlen hatással vannak a születésszám alakulására. Az 1918-as spanyolnátha-járvány következtében Svédországban, Norvégiában, Tajvanon, Japánban és az Egyesült Államokban is csökkent a születések száma. Ezen belül az Egyesült Államokban a halálozások számának csúcspontját követő 9-10. hónapban jelentősen visszaesett a születések száma. A születésszám átlagosan 13 százalékkal csökkent a 19 vizsgált amerikai államban 1919 nyarán. **A recessziók a 2008-as világgazdasági válság tapasztalatai szerint is kedvezőtlen hatást gyakorolnak a születésszámra:** az Egyesült Államokban például 9 százalékkal csökkent a születésszám a 2008-as válság hatására. A 2020-ban elterjedt koronavírus-járvány korlátozó intézkedéseket és lezárásokat tett szükségessé a világ számos országában, ami a korábbi járványokhoz és válságokhoz hasonlóan a születések számának csökkenését eredményezte.

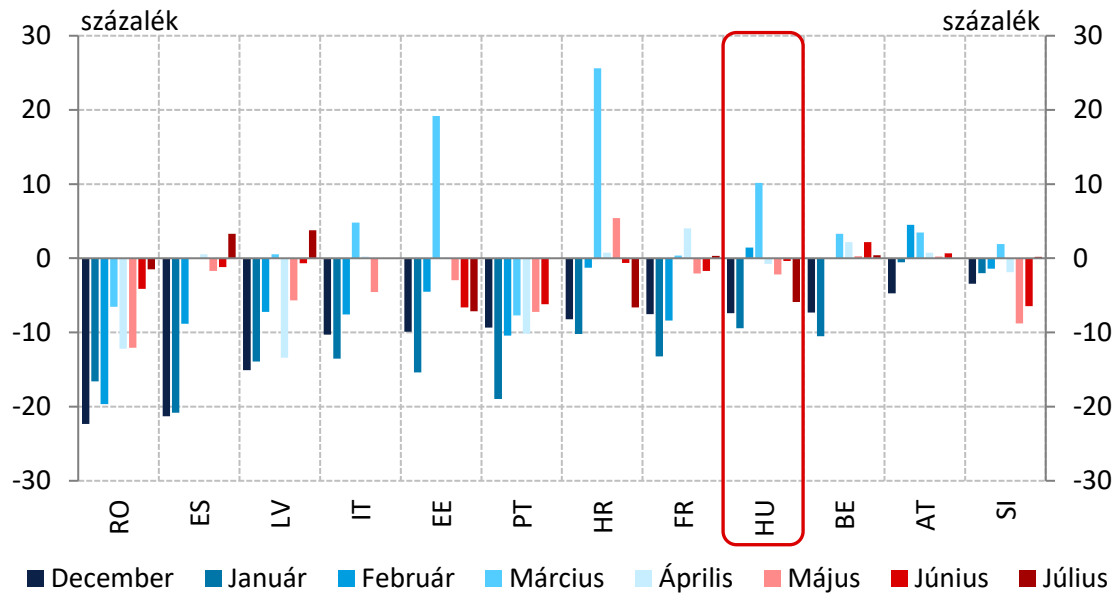
A koronavírus-járvány születésszámra gyakorolt hatása Európában

Az európai országok többségében csökkent a születésszám a koronavírus-járvány első hullámának hatására. A koronavírus-járvány 2020 februárjában jelent meg Európában, és márciusban kezdett el terjedni, így a járvány első, közvetlen hatásait a 2020. decemberi és a 2021. év eleji adatokon vizsgálhatjuk. Tavaly decemberben az

országok mintegy kétharmadában csökkent a születések száma, majd a mélypontot több országban a januári adat jelentette, és februárban már kismértékben mérséklődött a visszaesés. Decemberben a legnagyobb, 10-20 százalékos csökkenés a lezárások által erősen érintett mediterrán országokban, valamint Romániában és egyes balti országokban volt megfigyelhető. A legtöbb országban a 2021. januári adat még kedvezőtlenebb volt, és januárban – Finnország és Dánia kivételével – valamennyi vizsgált európai országban csökkent a születésszám az egy évvel korábbi értékhez képest.

A születésszám alakulásában egyértelműen pozitív fordulópontot jelent a 2021. márciusi adat, mivel ekkor már szinte valamennyi országban növekedett a születések száma az egy évvel korábbi értékhez képest (kivétel volt ez alól Románia, Portugália, Svájc és Litvánia). A visszapattanás mértéke Horvátországban volt a legnagyobb, ahol csaknem 26 százalékkal emelkedett a születésszám a 2020. márciusi adathoz képest. Észtországban 19 százalékos, míg Magyarországon, Hollandiában és Finnországban is 10 százalék körüli emelkedést regisztráltak (1. ábra). A kedvező 2021. márciusi adat kapcsolatban lehet az első hullám lecsengésével, mivel 9 hónappal korábban, 2020 júniusában számottevően javult a járványügyi helyzet a legtöbb európai országban. A következő hónapokban mérséklődött a születésszám korábbi volatilitása, így az áprilisi hónaptól kezdődően jelentősebb, 6-7 százalék körüli éves csökkenésre mindössze négy országban volt példa.

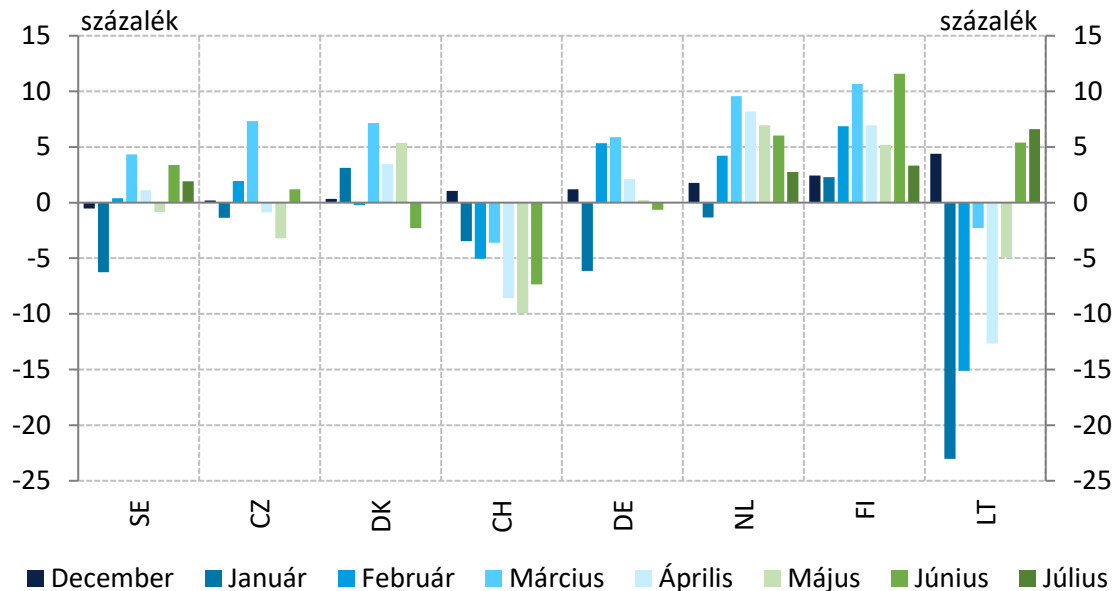
1. ábra: A születésszám éves változása 2020 decembere és 2021 júliusa között egyes európai országokban (százalék) – 2020. decemberben csökkenést mutató országok

Forrás: Human Fertility Database, Short-Term Fertility Fluctuations

Néhány európai országban a koronavírus-járvány nem csökkentette a születésszámot. Finnországban 2021. január-július során minden hónapban 2-12 százalék közötti mértékben növekedett a születések száma az előző év azonos időszakához viszonyítva (2. ábra). Egyes fejlett nyugat-európai országban (Belgium, Ausztria, Dánia, Németország és Hollandia) 2020. december óta csak legfeljebb két hónapban jelentkezett kismértékű csökkenés, minden más hónapban növekedést regisztráltak. Németországban 2021 márciusában mintegy 66 ezer gyermek született, ami közel 6 százalékkal több a 2020. márciusi értéknél, és az országban 1998 óta nem született 65 ezernél több gyermek márciusban.

2. ábra: A születésszám éves változása 2020 decembere és 2021 júliusa között egyes európai országokban (százalék) – 2020. decemberben növekedést mutató országok

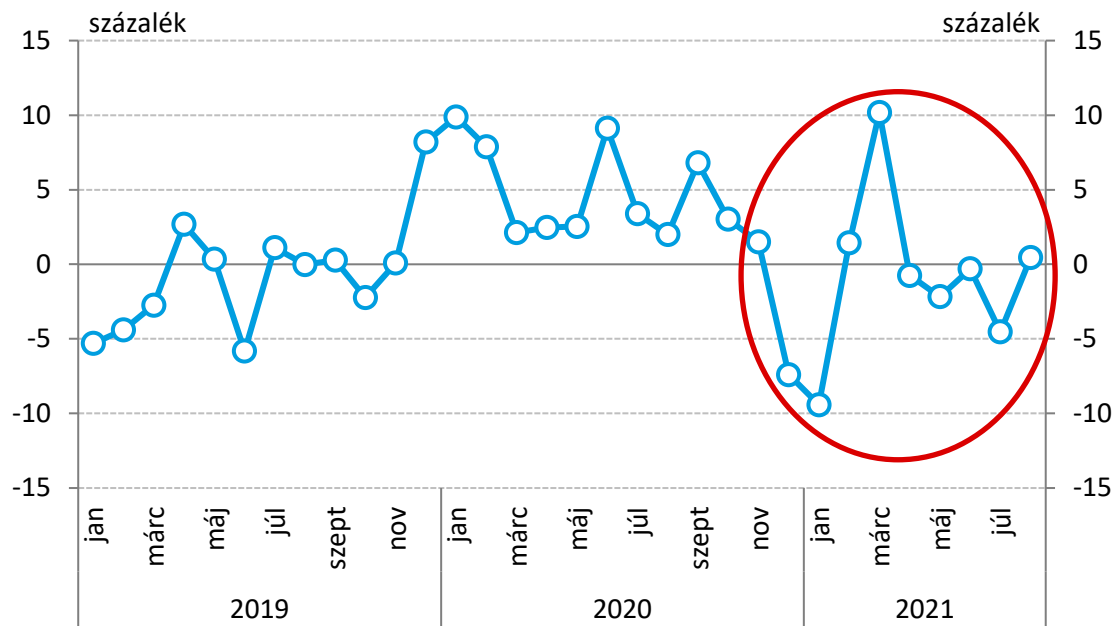

Forrás: Human Fertility Database, Short-Term Fertility Fluctuations

A koronavírus-járvány születésszámra gyakorolt hatása Magyarországon

A koronavírus-járvány megjelenése hazánkban is éreztette hatását a születési adatokon, de Magyarország összességében sikeresen került ki az első hullámból. A járvány 2020. márciusi megjelenése után 9 hónappal, 2020 decemberében hozzávetőleg 7 százalékkal csökkent az újszülöttek száma a megelőző év azonos hónapjához képest. A születésszám 2021 első félévében jelentősen ingadozott: januárban még 9,4 százalékkal kevesebb, márciusban pedig 10,2 százalékkal több gyermek született 2020 azonos hónapjaihoz képest (3. ábra). 2021. január és augusztus között összesen 60.620 gyermek született hazánkban, ami 0,9 százalékkal, azaz csak 533 gyermekkel kevesebb a 2020 azonos időszakában megfigyelt adathoz képest. A 2019. első nyolchavi adathoz viszonyítva azonban 2.300 gyermekkel magasabb volt a születésszám 2021 augusztusáig, ami 3,9 százalékos növekedésnek felel meg.

3. ábra: A havi születésszám változása az előző év azonos hónapjához képest Magyarországon (százalék)

Forrás: KSH

Fontos eredmény, hogy a 2008-as pénzügyi válság utáni helyzettel szemben most sikerült megtartani a termékenységi ráta értékét és a mutató nem esett vissza az első hullám hatására. A 2008-as pénzügyi válság után a születésszám és a termékenységi ráta is évekre csökkenő pályára került hazánkban. A születésszám a 2008. évi 99 ezer főről 96 ezer főre csökkent 2009-ben, majd 2010-ben már 6 ezer fővel elmaradt a megelőző évi értékhez képest. Ezzel párhuzamosan a termékenységi ráta a 2008-as 1,35-ről 1,25-ra csökkent 2010-re. 2020-ban – amikor lényegében csak a decemberi adatot érintette a járvány – 1,56 volt a termékenységi ráta, a mutató utóljára 1995-ben volt ennél magasabb hazánkban. **Kedvező fejlemény, hogy 2021 első nyolc hónapjában a teljes termékenységi arányszám 1,55 volt, ami a járvány ellelére megegyezett a 2020 azonos időszakában mért értékkel.**

Összességében Magyarországon a koronavírus-járvány kevésbé hatott a gyermekvállalásra, ami több tényezőhöz kapcsolódhat. Egyrészt nem alakult ki olyan közép- és hosszútávon elhúzódó gazdasági-társadalmi válság, mint a 2008-as világgazdasági recesszió után. Másrészt a nemzetközi összevetésben is bőkezű és folyamatosan bővülő magyar családtámogatási rendszer is hozzájárulhatott a születésszám gyors helyreállításához. A jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján a második és a harmadik hullám születésszámra gyakorolt pontos hatását még nem ismerjük.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaságban 2021. október 21-én.”